

ΕΝΑ ΑΓΝΩΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΠΕΤΟΒΕΝ

Λίγο πριν από τον πόλεμο, τὸ Μάη τοῦ 1939, ἐπαίχθηκε στὶς μουσικὲς Ἑορτές τοῦ Ντύσσελτορφ στὴ Γερμανία ἕνα ἀγνωστό ἔργο τοῦ Μπετόβεν καὶ νομίζω πὼς ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ποῦμε λίγα λόγια γι' αὐτό, ἡ μουσικὴ γιὰ τὸ δράμα τοῦ Chr Kuffner «Ταρπία».

Ὁ Kuffner, ποῦ εἶχε γεννηθῆ τὸ 1777 καὶ πέθανε τὸ 1846 στὴ Βιέννη, ἦταν ἀνώτερος Κρατικὸς ὑπάλληλος ἀλλὰ κι' ἕνας δόκιμος καὶ γνωστὸς λογοτέχνης στὴν ἐποχὴ του. Ὁ Μπετόβεν φαίνεται πὼς τὸν ἐγνώρισε ἀπὸ τὸν πρίγκηπα Λόμπκοβιτς καὶ συνδέθηκε μὲ τὸν καιρὸ φιλικὰ μαζὶ του· γιὰ πρώτη φορὰ ὁμως συνεργάστηκαν τὸ 1808 ὅταν ὁ Μπετόβεν θέλησε νὰ γράψῃ γιὰ τὴ μεγάλη «Ἀκαθμία» (συναυλία) ποῦ δόθηκε στὶς 22 Δεκεμβρίου τοῦ ἴδιου χρόνου ἕνα λαμπρὸ κομμάτι μὲ χορωδία. Ἐπῆρε ἕνα παλιὸ του τραγοῦδι, ὅπως ἀναφέρει ὁ Czerny, ἔγραψε παραλλαγές ἐπάνω σ' αὐτὸ κι' ἔπειτα τόσῳσε στὸν Κούφνερ ποῦ ἐταίριασε στίχους στὴ μουσικὴ. Ἔτσι εἶδε τὸ φῶς ἡ Φαντασία μὲ Χορωδία opus 80.

Τὸ δράμα τοῦ Κούφνερ «Ταρπία» ποῦ παίχθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὶς 26 Μαρτίου 1813 στὸ Burgtheater τῆς Βιέννης μὲ τὴ μουσικὴ τοῦ Μπετόβεν, ἦταν ἕνα ἔργο ποῦ τραβῆξε ἀμέσῳ τὴν ψυχὴ του.

Ἡ ἀρχαία ὑπόθεση, οἱ μεγάλοι χαρακτήρες, οἱ ἥρωϊκές πράξεις, ἡ θυσία ποῦ φθάνει ὡς τὸ θάνατο τῶν δύο ἀγαπημένων δὲν μπορούσαν ποτέ ν' ἀφήσουν ἀσυγκίνητη τὴν καρδιά τοῦ Μπετόβεν ποῦ ἔπαλλε θερμὰ γιὰ κάθε ἰδέα ὀψιλή καὶ ἠρωϊκὴ. Τὸ δράμα, μὲ σίγουρη τεχνικὴ καὶ δραματικὴ πνοὴ γραμμὸ ἐβασιζέται κυρίως στὰ διλήμματα ποῦ βασανίζουν τὴν ἥρωίδα, τὴν Ταρπία: ἀγάπη ἀπὸ τὴ μὴ μερία καὶ πατρίδα ἀπὸ τὴν ἄλλη, πίστη στὸν ὄρκο ἢ προδοσία, τυφλὴ ὕπακοη ἢ ἀνεξαρτησία· ὅλα αὐτὰ τὰ συναισθήματα τυραννοῦν καὶ ἀναστατώνουν τὴν ἥρωίδα ὡς ποῦ βρῖσκει τὴ λύτρωση στὴν αὐτοθυσία καὶ στὸ θάνατο.

Ὁ Μπετόβεν βρῆκε στὸ ἔργο αὐτὸ ἰδέες καὶ συναισθήματα ποῦ ἀπὸ πολὺν καιρὸ ἀπασχολοῦσαν τὸν ἐσωτερικὸ τοῦ κόσμου. Στὰ λόγια τοῦ Κούφνερ, στὶς σκηνές του ποῦ βαθειὰ ἐτόνιζαν τὴν ἀνθρώπινη πλευρὰ ἀναπολοῦσε ἤχους ποῦ τοῦς κρατοῦσε μῆσα του πάντα ζωντανούς ἀπὸ τὴν ἐργασία του στὸ «φιντέλιο». Γιατὶ ξέρουμε πὼς ἕνα χρόνον πρὶν, τὸ 1812,

εἶχε παρακαλέσει τὸν Κοτσεμποῦ νὰ τοῦ γράψῃ ἕνα λιμπρέτο γιὰ ὄπερα «προτιμώτερον γύρω ἀπὸ ἕνα μεγάλο θέμα ἀπὸ τὴν Ἱστορία, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὶς πὼ σκοτεινὲς ἐποχὲς π. χ. τοῦ Ἀτίλα κ.λ.π.». Ἡ «Ταρπία» τοῦ πρόσφερε ἕνα παρόμοιον κείμενον κι' ἔτσι δέχτηκε πρῶτῳα τὴ συνεργασία κι' ἔγραψε τὴ μουσικὴ ποῦ συνόδευσε τὴν πρώτη παράσταση τοῦ δράματος τὸ 1813.

Γιατὶ δὲ μορεῖ νὰ μὴ ἐσυγκίνησαν τὸ Μπετόβεν στίχοι ὅσων κι αὐτοῦς:
«Χαρὰ σὲ μᾶς, τὸ θάνατο ἂν θὰ βροῦμε!

Ὅποιοι μὲ δόξα πέφτει, ζῆ αἰώνια!»

ἢ ὅσων τοὺς παρακάτω:

«Ὅσο ἀλόγητ' ἂν μᾶς βέρν' ἡ

μοῖρα

κι ὁ πόνος ἂν ξεσκίζει τὴν

καρδιά μας

Ἡ δόξα κι ἡ Πατρίδα θὰ μᾶς

δώσουν

ἀντάλλαγμα τρανὸ γιὰ τὰ

δεῖνά μας!»

ἢ τέλος:

«Ὅ,τι σκληρὰ τὸ χῶρισε ἡ

Ἀγάπη

Ξανά θε νὰ τὸ ἐνώση καὶ

ἡ Ἀγάπη!»

Ἀπὸ τὰ κομμάτια τῆς μουσικῆς δύο εἶναι τὰ σημαντικότερα: ἕνα ἐμβατήριον καὶ ἡ εἰσαγωγή. Τὸ ἐμβατήριον εἶχε γίνῃ κἄπως πλατύτερα γνωστὸ στὴν ἐποχὴ του κι' ἔπειτα ἐξεχάστηκε· ἡ εἰσαγωγή ὁμως εἶχε μείνει ἀνεκδοτὴ ὡς τὸ 1939, ὅποτε τυπώθηκε ἀπὸ τὸ αὐτόγραφο

χειρόγραφο ποῦ βρέθηκε στὴν Κρατικὴ Πρωσικὴ Βιβλιοθήκη.

Ἡ ἐπαφὴ τοῦ Μπετόβεν μὲ τὸν Κούφνερ ἐκράτησε πολλὰ χρόνια ἔπειτα ἀπὸ τὴν πρώτη τους γνωριμία. Εἶχαν συχνὲς συναντήσεις καὶ ἕκταν κοινούς περιπάτους στὰ πρόσπετα τῆς Βιέννης σχεδιάζοντας μελλοντικὲς συνεργασίες ποῦ δὲν πραγματοποιήθηκαν ὁμως ποτέ. Ἀπὸ τὰ διάφορα αὐτὰ σχέδια δύο μᾶς εἶναι γνωστά: τὰ σχέδια γιὰ τὰ ὀρατόρια «Σαοῦλ» καὶ «Τὰ Στοιχεῖα». Τοῦ δευτέρου μάλιστα ὁ Κούφνερ εἶχε σχεδόν τελειώσει ὅλη τὴ συγγραφή καὶ ὁ Μπετόβεν ἦταν ἱκανοποιημένος γιὰτὶ στὸ ἔργο αὐτὸ θὰ νικοῦσαν οἱ εὐγενεῖς Δυνάμεις τὰ ἄγρια πάθη». Ἀλλὰ τὰ μεγάλα ἔργα τῶν τελευταίων χρόνων τῆς ζωῆς του παραμέρισαν ὅλες αὐτὲς τὶς σκέψεις καὶ τὰ σχέδια ποῦ ἔμειναν ἔτσι χωρὶς νὰ ἐκπληρωθοῦν.

G. SCHÖNEMANN

Ο ΒΕΕΤΟΒΕΝ
ἔργο τοῦ Max Klinger